

ENERGIA JĄDROWA

Obecnie wytwarzana energia jądrowa jest uzyskiwana w wyniku procesu zwanego rozszczepieniem jądrowym, w którym dokonuje się rozszczepienia jądra atomów uranu w celu wyzwolenia energii. Energia jądrowa stanowi niskoemisyjną alternatywę dla paliw kopalnych i jest zasadniczym składnikiem koszyka energetycznego 14 spośród 28 państw członkowskich UE, gdyż odpowiada za prawie 30 % produkowanej w UE energii elektrycznej. Katastrofy, do jakich doszło w 1986 r. w Czarnobylu i w 2011 r. w Fukushima, sprawiły jednak, że energia jądrowa budzi obecnie wiele kontrowersji. Decyzja Niemiec o stopniowym wycofaniu się z użytkowania energii jądrowej do 2020 r., jak również tymczasowe zamknięcie dwóch belgijskich reaktorów po tym, jak w zeszłym roku wykryto pęknięcia na zbiornikach ich reaktorów, zwiększyły naciski, aby odejść od energii jądrowej w Europie. O ile decyzja o udziale energii jądrowej w koszyku energetycznym należy do państw członkowskich, o tyle przepisy unijne zmierzają do udoskonalenia norm bezpieczeństwa w elektrowniach jądrowych oraz do zagwarantowania bezpiecznego postępowania z odpadami promieniotwórczymi i ich bezpiecznego unieszkodliwiania.

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 40-52 (inwestycje, wspólne przedsiębiorstwa i zaopatrzenie) i art. 92-99 (wspólny rynek atomowy) Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (traktat Euratom).

CELE

Aby walczyć z powszechnym w latach pięćdziesiątych deficytem energii ze źródeł tradycyjnych, sześć państw założycielskich dostrzegło w energii jądrowej sposób na osiągnięcie niezależności energetycznej. W związku z tym, że koszty inwestycji w energię jądrową przekraczały możliwości pojedynczych państw, założycielskie państwa członkowskie postanowiły razem stworzyć Europejską Wspólnotę Energii Atomowej. Ogólnym celem traktatu Euratom jest przyczynienie się do tworzenia i rozwoju europejskiego przemysłu jądrowego, tak aby wszystkie państwa członkowskie mogły korzystać z rozwoju energii atomowej, oraz zapewnienie bezpieczeństwa dostaw. Traktat ten gwarantuje jednocześnie wysoki poziom bezpieczeństwa ludności oraz uniemożliwia nielegalne przejęcie materiału jądrowego przeznaczonego na użytek cywilny, aby wykorzystać go do celów wojskowych. Kompetencje Euratomu ograniczają się wyłącznie do pokojowego cywilnego

wykorzystywania energii jądrowej. Obowiązujące przepisy mają na celu utrzymanie wysokich norm bezpieczeństwa.

OSIĄGNIĘCIA

A. Bezpieczeństwo jądrowe

Bezpieczeństwo jądrowe oznacza bezpieczne funkcjonowanie obiektów jądrowych oraz ochronę przed promieniowaniem i gospodarowanie odpadami promieniotwórczymi. UE propaguje najwyższe standardy bezpieczeństwa względem wszystkich rodzajów cywilnego zastosowania energii jądrowej, w tym wytwarzania energii, badań naukowych i zastosowania w medycynie. Państwa członkowskie mają obowiązek ustanowić krajowe ramy określające wymogi w zakresie bezpieczeństwa jądrowego, wydawania zezwoleń na budowę elektrowni jądrowych, nadzoru i egzekwowania przepisów.

Po awarii jądrowej w Fukushima Komisja przeprowadziła kompleksową ocenę ryzyka i bezpieczeństwa wszystkich reaktorów jądrowych UE, aby ocenić bezpieczeństwo i wytrzymałość obiektów jądrowych na wypadek ekstremalnych zjawisk przyrodniczych. Komisja ogólnie pozytywnie oceniła europejskie normy bezpieczeństwa, lecz podkreśliła potrzebę dalszych usprawnień w celu zapewnienia większej spójności norm między państwami członkowskimi oraz ich zbliżenia do najlepszych międzynarodowych praktyk ([COM\(2012\)0571](#)). Dlatego w 2014 r. ogólnounijne zasady bezpieczeństwa dotyczące obiektów jądrowych zostały zaktualizowane dyrektywą 2014/87/Euratom. W lutym 2015 r. Komisja zaproponowała przegląd wymogów dotyczących informowania zgodnie z art. 41 i 44 traktatu Euratom w celu dostosowania ich do nowych zmian w strategii politycznej. Ponadto należy doprecyzować z myślą o inwestorach wymogi dotyczące powiadamiania, a sam proces powiadamiania należy uczynić bardziej skutecznym. W swoim najnowszym planie działania w zakresie unii energetycznej Komisja ogłosiła, że krajowe plany w zakresie energii i klimatu zostaną opublikowane w 2018 r. ([COM\(2017\)0688](#)).

1. Ochrona przed promieniowaniem

Narażenie na promieniowanie jonizujące stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego (zarówno dla ogółu społeczeństwa, jak i pracowników w sektorze medycznym, przemysłowym i jądrowym) oraz dla środowiska. Aby odzwierciedlić postęp naukowy, zwiększyć spójność prawa i uwzględnić kwestie naturalnych źródeł promieniowania i ochrony środowiska, uaktualniono i uproszczono zbiór przepisów UE w dziedzinie ochrony przed promieniowaniem. Dyrektywa Rady 2013/59/Euratom z dnia 5 grudnia 2013 r. ustanawia podstawowe normy bezpieczeństwa w celu ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z narażenia na działanie promieniowania jonizującego^[1]. Tym samym upraszcza ona europejskie ustawodawstwo, zastępując pięć dyrektyw i wprowadzając wiążące wymogi w zakresie ochrony przed radonem wewnątrz pomieszczeń, wykorzystywania materiałów budowlanych oraz oceny wpływu na środowisko w odniesieniu do odprowadzania uwolnień promieniotwórczych z obiektów jądrowych. Osobna dyrektywa (dyrektywa 2013/51/Euratom z dnia

---

[1]Dz.U. L 13 z 17.1.2014, s. 1.

22 października 2013 r.^[2]) dotyczy w szczególności monitorowania substancji promieniotwórczych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W kilku aktach prawnych określono warunki przywozu produktów rolnych pochodzących z państw trzech po katastrofie w elektrowni jądrowej w Czarnobylu (rozporządzenie 733/2008/WE, rozszerzone rozporządzeniem 1048/2009/WE, rozporządzenie 1635/2006/WE i rozporządzenie 1609/2000). Rozporządzenie 2016/52/WE ustanawia maksymalne dozwolone poziomy skażenia promieniotwórczego żywności i pasz po awarii jądrowej lub w innym przypadku zdarzenia radiacyjnego.

2. Transport substancji i odpadów promieniotwórczych

Na mocy rozporządzenia 1493/93/WE z dnia 8 czerwca 1993 r. wprowadzono wspólnotowy system deklaracji i zapewnienia informacji o przesyłkach substancji radioaktywnych między państwami członkowskimi, by zagwarantować, że właściwe organy otrzymują taki sam zakres informacji dotyczących ochrony przed promieniowaniem, jak miało to miejsce przed 1993 r., gdy obowiązywały jeszcze kontrole graniczne.

W 1992 r. w UE ustanowiono system uprzednich zezwoleń na przemieszczanie odpadów promieniotwórczych, który znacznie zmieniono w 2006 r. Dyrektywa Rady 2006/117/Euratom z dnia 20 listopada 2006 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad przemieszczaniem odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa jądrowego ma zagwarantować wystarczający poziom ochrony ludności przed takimi przesyłkami. Dyrektywa ta określa i wymienia szereg restrykcyjnych kryteriów, definicji i procedur, które należy stosować w przypadku przemieszczania odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa wewnątrz Wspólnoty i poza nią.

3. Gospodarowanie odpadami

W 2011 r., wraz z przyjęciem dyrektywy Rady 2011/70/Euratom dotyczącej gospodarowania odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym, powstały unijne ramy prawne gospodarowania odpadami. Przewidują one monitorowanie krajowych programów budowy końcowego repozytorium i gospodarowania nim, jak również prawnie wiążące normy bezpieczeństwa. W 2015 r. państwa członkowskie miały złożyć pierwsze sprawozdanie z wdrożenia krajowych programów.

B. Zabezpieczanie materiałów jądrowych

Z biegiem czasu przyjęto i zmieniono szereg regulacji w celu ustanowienia systemu zabezpieczeń gwarantującego, że produkty jądrowe są wykorzystywane wyłącznie w celach zadeklarowanych przez ich użytkowników, oraz zapewniającego przestrzeganie międzynarodowych zobowiązań (np. rozporządzenie Komisji (Euratom) nr 302/2005). Zabezpieczenia te obejmują cały cykl paliwa jądrowego, począwszy od wydobywania materiałów jądrowych w państwach członkowskich lub ich przywozu z państw trzecich, a skończywszy na ich wywozie poza UE. Komisja jest odpowiedzialna za kontrolę cywilnych materiałów jądrowych w UE.

---

[2]Dz.U. L 296 z 7.11.2013, s. 12.

C. Działania badawcze i szkoleniowe w dziedzinie energetyki jądrowej oraz informowanie na ten temat

Badania jądrowe w Europie są finansowane przez wieloletnie programy ramowe. Program Euratomu w zakresie działań badawczych i szkoleniowych w dziedzinie jądrowej, który uzupełnia program „Horyzont 2020” – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji – pozostaje jednak odrębnym programem. Kwota przeznaczona na program Euratomu na okres 2014-2018 wynosi 1 608 mln EUR i jest rozdzielona na trzy programy szczegółowe: program dotyczący pośredniej działalności w zakresie badań nad energią syntezy jądrowej (728 mln EUR), program dotyczący rozszczepienia jądrowego i ochrony przed promieniowaniem (315 mln EUR) oraz program dotyczący bezpośredniej działalności Wspólnego Centrum Badawczego (JRC) Komisji (559 mln EUR). W 2007 r. w dziedzinie energii rozszczepienia jądrowego utworzono platformę technologiczną na rzecz zrównoważonej energetyki jądrowej w celu lepszej koordynacji badań i rozwoju, jak również demonstracji i wprowadzania technologii. W dziedzinie energii z syntezy jądrowej UE jest jednym z założycieli i głównym partnerem finansowym ITER, międzynarodowego projektu badawczego i inżynierskiego w dziedzinie syntezy jądrowej, w ramach którego w Cadarache we Francji buduje się obecnie największy na świecie eksperymentalny reaktor termojądrowy. W celu promowania badań naukowych i rozwoju technologicznego w zakresie syntezy jądrowej powołane zostało Europejskie Wspólne Przedsięwzięcie na rzecz Realizacji Projektu ITER i Rozwoju Energii Termojądrowej (decyzja Rady 2007/198/Euratom). Do jego członków należy Euratom (reprezentowany przez Komisję), państwa członkowskie UE oraz niektóre państwa trzecie, które zawarły z Euratomem umowy o współpracy.

Dyrektywa Rady 2014/87/Euratom wyznacza warunki przestrzegania przejrzystości i dostępności informacji dotyczących bezpieczeństwa obiektów jądrowych, przekazywanych pracownikom i ogółowi społeczeństwa.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Rola Parlamentu Europejskiego w procesie podejmowania decyzji na mocy traktatu Euratom jest ograniczona, ponieważ Parlamentowi przysługują tylko uprawnienia konsultacyjne i jego opinia nie jest wiążąca. Niemniej jednak w różnych rezolucjach w tej sprawie Parlament położył nacisk na konieczność wyjaśnienia podziału kompetencji między instytucje UE i państwa członkowskie oraz wzmocnienia wspólnych ram UE dotyczących różnych aspektów obiektów jądrowych, jak również na znaczenie, jakie ma poprawa wymogów dotyczących bezpieczeństwa i ochrony środowiska. W rezolucji z lipca 2011 r. w sprawie priorytetów w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie^[3] Parlament zdecydowanie poparł decyzję Komisji o wprowadzeniu testów wytrzymałościowych w europejskich elektrowniach jądrowych. Na sesji plenarnej w marcu 2013 r., przyjęto dodatkową rezolucję, w której określono limity testów wytrzymałościowych wykonywanych przez Komisję w 2012 r. oraz zwrócono się o włączenie do przyszłych testów dodatkowych kryteriów, w szczególności dotyczących starzenia się materiałów,

---

[3]Dz.U. C 33 E z 5.2.2013, s. 46.

błędu ludzkiego i wad zbiorników reaktorów. Parlament wezwał do pełnego wdrożenia ulepszeń w zakresie bezpieczeństwa^[4].

W stanowisku zajęтым w pierwszym czytaniu w czerwcu 2011 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Rady w sprawie postępowania z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi^[5] Parlament poparł wniosek Komisji dotyczący całkowitego zakazu wywozu odpadów promieniotwórczych, natomiast Rada opowiedziała się za umożliwieniem wywozu tych odpadów na bardzo rygorystycznych warunkach. Parlament zwrócił się także o to, aby doprecyzować, że dyrektywa ta dotyczy ochrony środowiska, oraz o odpowiednie przepisy zapewniające publiczny dostęp do informacji o gospodarowaniu odpadami i udziału w nim.

W stanowisku zajęтым w pierwszym czytaniu w marcu 2013 r. w sprawie dyrektywy Rady dotyczącej monitorowania substancji promieniotwórczych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi^[6] Parlament zażądał zmiany podstawy prawnej (z art. 31 i 32 traktatu Euratom na art. 192 TFUE) oraz, w konsekwencji, zastosowania zwykłej procedury ustawodawczej. Parlament zaproponował dodatkowe przepisy dotyczące lepszego informowania konsumentów, wyrywkowych kontroli jakości wody oraz zróżnicowanego zarządzania poziomami naturalnego promieniowania i skażenia w wyniku działalności człowieka. Doprecyzował ponadto obowiązki państw członkowskich i Komisji.

W stanowisku zajęтым w pierwszym czytaniu w październiku 2013 w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Rady ustanawiającej podstawowe normy bezpieczeństwa w celu ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z narażenia na działanie promieniowania jonizującego^[7] Parlament ponownie wezwał do zmiany podstawy prawnej, z traktatu Euratom na TFUE. Rozszerzył on zakres stosowania dyrektywy na wszelkie planowane, istniejące, przypadkowe lub wyjątkowe narażenie na promieniowanie, określił bardziej rygorystyczne limity dawek, na jakie można być narażonym, surowsze sankcje, a także odszkodowania. Ulepszył on również system informowania społeczeństwa.

W swoim stanowisku w pierwszym czytaniu w sprawie dyrektywy Euratom ustanawiającej wspólnotowe ramy bezpieczeństwa jądrowego obiektów jądrowych (dyrektywa 2014/87/Euratom zmieniająca dyrektywę 2009/71/Euratom) Parlament wezwał państwa członkowskie do bardziej przejrzystego komunikowania na temat bezpieczeństwa obiektów jądrowych i związanego z nimi ryzyka. Parlament zaproponował również, by co osiem lat, a nie co dziesięć, należało dokonywać wzajemnych przeglądów, oraz by Parlament musiał być informowany o ich wynikach, odnośnych działaniach i projektach. Przepisy te nie zostały jednak uwzględnione przez Radę w końcowym tekście dyrektywy 2014/87/Euratom.

Frédéric Gouardères
05/2019

---

[4]Dz.U. C 36 z 29.1.2016, s. 76.

[5]Dz.U. C 390 E z 18.12.2012, s. 147.

[6]Dz.U. C 36 z 29.1.2016, s. 195.

[7]Dz.U. C 208 z 10.6.2016, s. 697.

